

มงคลที่ ๑๕

ทานบจ บำเพ็ญทาน

พระครูสังวรภิกษุ
น.ธ.เอก,พร.บ.,M.A.,Ph.D.

"ต้นไม้ที่ให้ผลและร่มเงา นอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นไม้มีประโยชน์แล้วย่อมได้รับการดูแลใส่ปุ๋ยพรวนดิน ยิ่งๆขึ้นไปอีกฉันใด ผู้ที่รู้จักให้ทาน นอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นคนมีประโยชน์แล้ว ย่อมได้รับการยกย่องสรรเสริญ ช่วยเหลือสนับสนุน จากคนทั้งหลายอีกฉันนั้น"

การบำเพ็ญทานถือว่าเป็นมงคลข้อหนึ่งในพระพุทธศาสนา ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ทั้งในชาตินี้และชาติต่อๆ ไปและเป็นไปเพื่อความสิ้นทุกข์ในที่สุด

ทาน

ทาน คือ การให้สิ่งของของตนแก่ผู้อื่นด้วยจิตใจที่เสียสละ ไม่หวังไว้บริโภคนแต่ผู้เดียว คนที่มีจิตใจเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว มุ่งประโยชน์แก่ผู้อื่นแสดงว่าเป็นผู้มีจิตใจสูง

จุดมุ่งหมายของการให้ทาน

จุดมุ่งหมายของการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนาแบ่งออกได้เป็น ๔ ประการ คือ

๑. เพื่อสั่งสมบุญ

๒. เพื่อบูชาคุณ

๓. เพื่อสงเคราะห์

๔. เพื่ออนุเคราะห์

การให้เพื่อสั่งสมบุญ เป็นการทำบุญให้ทานโดยทั่วไปเนื่องจากเราต้องการสั่งสมบุญ สั่งสมความดีให้เกิดขึ้นในใจของเรา เพราะทานนั้นเป็นบุญประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา ซึ่งการทำบุญในพระพุทธศาสนานั้น มี ๓ อย่าง คือ ทาน ศีล ภาวนา เรามาทำบุญด้วยการให้ทานก็เป็นการสั่งสมบุญ เช่นการบริจาคเงินสร้างโรงพยาบาล ถนน โรงเรียน อย่างนี้เป็นการสั่งสมบุญทั้งสิ้น บุญที่เราสั่งสมไว้นี้เองจะเป็นเหมือนเสบียงการเดินทางไปภพหน้าของเราและบุญนี้เองที่จะนำติดตัวไปได้ ไม่เหมือนทรัพย์ภายนอก ซึ่งเราจะต้องทิ้งไว้หมดสิ้น

การให้เพื่อบูชาคุณ เช่น ให้การเลี้ยงดูพ่อแม่ ให้ทานแก่พระสงฆ์ที่เป็นครูอาจารย์ที่เราเคารพนับถือ ให้เพื่อบูชาคุณความดี เพราะท่านมีคุณความดีที่ควรบูชา หรือถวายพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เป็นต้น เพราะพระองค์ทรงมีคุณความดี อย่างนี้เรียกว่าให้เพื่อบูชาคุณความดี ซึ่งก็เป็นบุญเหมือนกัน

การให้เพื่อสงเคราะห์ คือสงเคราะห์ญาติสนิทมิตรสหาย บุตร ภรรยา คนในบ้าน ในครอบครัวให้เงินทองหรือแบ่งสมบัติให้ ให้ทุนการศึกษาเล่าเรียน หรือในการเดินทางอย่างนี้เรียกว่าให้เพื่อสงเคราะห์ คือสงเคราะห์บุตร ภรรยาหรือญาติพี่น้อง

การให้เพื่ออนุเคราะห์ คือให้แก่คนที่ยากจน คนขอทานคนที่ประสบทุกข์ภัย ไฟไหม้ คนที่บ้านแตกสาแหรกขาด เด็กกำพร้า ให้แก่สัตว์เดรัจฉาน การให้ประเภทนี้เป็นการให้เพื่อการอนุเคราะห์

บางคนให้ทานสูงเกินขึ้นไปคือให้ทานโดยหวังพระนิพพาน เช่น เมื่อให้ทานก็ต้องอธิษฐาน “อิหัง เมทานัง อาสวักขยาวหัง โทตุ ขอทานนี้ของข้าพเจ้า จงเป็นไปเพื่อการสิ้นอาสวะ นิพพานปัจฉโย โทตุ จงเป็นปัจจัยเพื่อพระนิพพาน” ถ้าให้เพื่อหวังอย่างนี้ก็เป็นการให้เพื่อบำเพ็ญบุญ เพื่อความสิ้นทุกข์ของตน จัดเข้าในจุดประสงค์ข้อที่ ๑

ทาน ๓ ประเภท

ทานมีอยู่ ๓ ประเภทคือ

๑. อามิสทานหรือวัตถุทาน การให้วัตถุสิ่งของ

๒. ธรรมทานหรือวิทยาทาน การให้ธรรมะ หรือความรู้

๓. อภัยทาน การให้อภัย การไม่ถือโทษ ไม่โกรธ ไม่ฆ่า ไม่เบียดเบียน

ทานทั้ง ๓ ประการนี้มีผลแตกต่างกันอามิสทานหรือวัตถุทานนั้นก็มิผลไม่เหมือนกันอีก

วัตถุทานนั้นท่านแยกออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑. ปาฏิบุคคคลิกทาน ทานที่ให้เจาะจงบุคคล

๒. สังฆทาน ทานที่ให้พระสงฆ์โดยส่วนรวม ไม่เจาะจง พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง

ปาฏิบุคลิกทานนั้นมีผลน้อยกว่าสังฆทาน สังฆทานมีผลมากกว่า ทั้งสองอย่างคือ ๑ ปาฏิบุคลิกทาน ๒สังฆทาน จัดเป็นอามิสทานหรือวัตถุทาน

อามิสทานมีผลน้อยกว่าธรรมทานเพราะว่า คนที่รู้จักให้ทานแต่ถ้าไม่เคยฟังธรรม ไม่เคยรู้พระธรรม เขาก็จะทำงานไม่ถูกมักจะมีเคราะห์ถี่เหนียว แต่เมื่อได้ฟังธรรมแล้ว เขาจะสามารถกระทำความดีอย่างอื่นได้อีกมากมายและพระศาสนาก็จะดำรงมั่นด้วยโดยการให้ธรรมทาน แต่ธรรมทานนี้ยังให้ผลน้อยกว่าอภัยทาน เพราะอภัยทานนั้นเป็นศีล และศีลก็มีผลมากกว่าทาน

องค์ประกอบของทานที่มีผลมาก

พระพุทธเจ้าได้ตรัสลักษณะของการให้ทานไว้ว่า ทานนี้เมื่อให้ไปแล้วผลที่ได้รับไม่เท่ากัน การทำทานที่จะมีผลมากนั้นท่านกล่าวว่า ต้องประกอบด้วยองค์ ๓ คือ

๑. วัตถุบริสุทธิ์
๒. เจตนาบริสุทธิ์
๓. บุคคลบริสุทธิ์

วัตถุบริสุทธิ์ คือของที่นำมาให้เป็นทานนั้นเป็นสิ่งที่เราได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ไม่ว่าจะน้อยหรือมาก ประณีตหรือไม่ประณีต ไม่ได้ไปโกงกินหรือขโมยเขามา ได้มาด้วยความบริสุทธิ์ใจเช่นนี้ ถือว่าวัตถุบริสุทธิ์

เจตนาบริสุทธิ์ ข้อนี้พระพุทธเจ้าตรัสไว้โดยตรงว่า ผู้ให้นั้นต้องทำใจให้เบิกบานใน ๓ กาลคือ

๑. ก่อนจะให้ก็มีใจดี พอใจว่าเราจะให้ทาน ซึ่งท่านเรียกว่า บุพพเจตนา คือเจตนาก่อนที่จะให้
๒. กำลังให้ด้วยความยินดีว่าเราจะทำบุญให้ทาน ทำใจให้เลื่อมใส ที่ท่านเรียกว่า มุญจนเจตนา
๓. เมื่อให้เสร็จแล้วก็ใจเบิกบาน ดีใจว่าเราได้ทำบุญให้ทาน ที่ท่านเรียกว่า อปรเจตนา

บุคคลบริสุทธิ์ คือท่านผู้รับทานเป็นผู้มีคุณธรรมสูงท่านนั้นจึงจะมีผลมาก คือถ้าเราให้แก่ผู้ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ คือให้แก่พระอรหันต์ หรือพระอริยบุคคลท่านนั้นจะมีผลมากหรือให้แก่ท่านที่ปฏิบัติตนเพื่อทำลายราคะ โทสะ โมหะ เช่นพระสงฆ์ทั่วไปหรือบุคคลทั่วไปที่ปฏิบัติตนเพื่อทำลายราคะ โทสะ โมหะ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทานนั้นจะมีผลมาก เพราะท่านที่ให้แก่บุคคลที่บริสุทธิ์ จะมีผลมากขึ้นไปตามลำดับ ดังที่กล่าวไว้ว่า

ทานที่ให้แก่สัตว์เดรัจฉานมีผลน้อยกว่าให้แก่มนุษย์

ทานที่ให้แก่มนุษย์ผู้มีศีล ๕ มีผลมากกว่านั้น

ทานที่ให้แก่มนุษย์ที่มีศีล ๕ ด้วย และถึงไตรสรณคมน์ด้วย มีผลมากกว่านั้น

ทานที่ให้แก่มนุษย์ผู้มีศีล ๘ มีผลมากกว่านั้น

ทานที่ให้แก่มนุษย์ผู้มีศีล ๑๐ คือให้แก่สามเณรมีผลมากกว่านั้น

ทานที่ให้แก่มนุษย์ผู้มีศีล ๒๒๗ คือให้แก่พระภิกษุ มีผลมากกว่านั้น

ทานที่ให้แก่พระโสดาบัน มีผลมากกว่านั้น

ทานที่ให้แก่พระสกทาคามี มีผลมากกว่านั้น

ทานที่ให้แก่พระอนาคามี มีผลมากกว่านั้น

ทานที่ให้แก่พระอรหันต์ มีผลมากกว่านั้น
ทานที่ให้แก่พระปัจเจกพุทธเจ้า มีผลมากกว่านั้น
ทานที่ให้แก่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีผลมากกว่านั้น
ทานที่ให้แก่สงฆ์ เป็นสังฆทานมีผลมากกว่านั้น

อานิสงส์ของการให้ทาน

๑.เป็นที่มาของสมบัติทั้งหลาย ๒. ผู้ให้ย่อมได้รับความสุข ๓. ผู้ให้ย่อมได้รับสมบัติและสิ่งที่น่าปรารถนาในชาติที่ตนเกิด ๔. ผู้ให้ย่อมผูกไมตรีไว้ได้ ๕. ทำให้ยอมเป็นที่รัก ๖. ทำให้เป็นที่น่าคบของคนดี ๗. ทำให้เข้าสังคมได้อย่างคล่องแคล่ว ๘. ทำให้อาจหาญในที่ประชุม ๙. ทำให้ชื่อเสียงอันดีงามฟุ้งขจรไป ๑๐. เมื่อตายแล้วไปเกิดในสุคติ ๑๑. ย่อมเป็นปัจจัยเพื่อบรรลุพระนิพพานในที่สุด